

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1928 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 68 i första kammaren av herr *Karl Johan Ekman m. fl.* och nr 188 i andra kammaren av herr *Göranson m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till

Förordning

angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar.

Med upphävande av vad § 13 i ordningsstadgan för rikets städer samt särskilt utfärdade ordningsföreskrifter innehålla häremot stridande förordnas som följer.

§ 1.

En var, som vill anställa bal, maskerad, annan danstillställning eller med dessa jämförlig nöjeställning, till vilken allmänheten har tillträde mot eller utan avgift eller till vilken tillträde erhålles på grund av medlemskap i förening, klubb eller annan liknande sammanslutning, däri rätten till inträde utan särskild individuell prövning står öppen för allmänheten eller för viss grupp av personer, vare pliktig att hos polismyndigheten i orten för varje gång skriftligen söka tillstånd därtill.

Har vederbörande kommun genom laga kraft ägande beslut bestämt, att alla eller visst eller vissa slag av tillställningar, som i denna förordning avses, icke må yrkesmässigt, eller eljest på ett mera stadigvarande sätt anordnade, inom kommunen förekomma, må tillåtelse till sådan tillställning ej av polismyndigheten meddelas.

§ 2.

Sökande vare pliktig, när det av polismyndigheten påfordras, ej mindre att styrka, att uppgiven lokal eller plats blivit av ägaren eller innehavaren upp-

låten för ändamålet, än även att om tillställningens beskaffenhet lämna polismyndigheten de upplysningar, denna äskar för att kunna meddela erforderliga ordningsföreskrifter.

Sökande har att ställa sig till efterrättelse de ordningsföreskrifter, som kunna av polismyndigheten meddelas; och får under pågående tillställning tillträde till lokalen eller platsen ej polismyndigheten förvägras.

§ 3.

Innan polismyndighetens tillstånd meddelats vare förbjudet att genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöra tillställningen, så ock att lämna allmänheten tillträde till lokalen eller platsen för densamma eller att utlämna inträdeskort eller att fordra, begära eller mottaga avgift för tillställningen.

§ 4.

Bryter någon mot vad i § 1 första stycket, § 2 andra stycket eller § 3 är stadgat, eller försummar ägare eller innehavare av lokal eller plats, som för tillställningen kommer att begagnas, att före tillställningens början göra sig förvissad om, att tillställningen blivit vederbörligen tillåten, böte från och med 5 till och med 500 kronor.

§ 5.

Äger tillställningen utan vederbörlig tillåtelse rum eller visar sig, att densamma åsyftar eller innebär något, som strider mot sedlighet eller allmän lag, eller uppkommer bland de närvarande oordning, vilken icke genom deltagarnas i densamma avlägsnande kan undanröjas, må tillställningen av polismyndigheten upplösas; och vare alla de, som å stället församlat sig, pliktiga att på nämnda myndighets uppmaning begiva sig därifrån, vid bot från och med 5 till och med 100 kronor för en var, som icke ställer sig sådan uppmaning till efterrättelse.

§ 6.

Förseelse, varom i denna förordning sägs, åtalas av allmän åklagare och anhängiggöres vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan ej finnes, vid allmän domstol i den ort, där förseelsen skett.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalla Kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Därest förestående hemställan icke skulle av riksdagen bifallas, yrkas alternativt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta, efter verkställd närmare utredning, uppgöra och för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser rörande skärpt kontroll över vissa nöjeställningar, rörande vilka en sådan kontroll kan anses erforderlig.

Beträffande de skäl, som motionärerna anført till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Av de bestämmelser, som nu gälla beträffande anordnandet av nöjeställningar och vad därmed äger samband, får utskottet erinra om följande.

I § 13 av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 föreskrives, att »var och en som vill i stad eller å dess område giva offentlig föreställning, — — — anställa maskerad, bal, lekstuga eller andra nöjen — — —, vilka genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöras, eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, eller till vilka allmänheten eljest har tillträde, skall därom göra anmälan hos polismyndigheten — — —.» Vidare stadgas i samma paragraf: »Är fråga om maskerad, bal, lekstuga, lindansning — — —, då skall polismyndighetens tillstånd avvaktas — — —.» Lagrummet upptager därjämte bland annat bestämmelse om straff för överträdelse av de givna ordningsföreskrifterna; straffet utgör böter från och med 5 till och med 100 kronor. Enligt § 30 i ordningsstadgan skall vad i stadgan är föreskrivet om stad i tillämpliga delar gälla även för köping, hamn, fiskläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, då länsstyrelsen efter vederbörandes hörande sådant förordnar. Länsstyrelsens beslut härom skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Länsstyrelsen äger jämväl, där omständigheterna därtill föranleda, att, efter vederbörandes hörande, särskilt förordna, såväl att vad i § 13 är stadgat skall tillämpas å visst område invid eller i närheten av stad som ock att vad i samma paragraf är stadgat beträffande maskerad, bal, lekstuga, lindansning m. m. skall tillämpas jämväl å annat område å landet än förut nämnts, därvid den befogenhet, som enligt § 13 är i fråga om stad tillagd polismyndighet, skall tillkomma landsfiskal. Även dylikt beslut skall emellertid underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt § 1 i förordningen den 22 juni 1911 angående biografföreställningar skall var och en, som vill offentligen förevisa biografbilder, därom göra ansökan i stad hos vederbörande polismyndighet och å landet hos landsfiskalen. Vid sådan föreställning må enligt § 4 i allmänhet ej förevisas bilder, såvida de icke dessförinnan blivit efter verkställd granskning godkända.

För nöjeställning, till vilken allmänheten har tillträde mot avgift, äger kommun, inom vilkens område tillställningen försiggår, uttaga en särskild avgift, benämnd nöjesskatt. Bestämmelser härom äro upptagna i förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar.

I kungörelse den 31 december 1913 finnas vissa stadganden angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka, och enligt förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter har utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte, som här i riket giver offentlig föreställning, att i vissa fall erlægga bevillningsavgift härför.

Av de nyheter i förhållande till gällande bestämmelser, som innefattas i den av motionärerna föreslagna förordningen, må följande framhållas.

Förordningen, som avser »bal, maskerad, annan danstillställning eller med

Gällande bestämmelser ang. nöjeställningar.

Motionerna.

dessa jämförlig nöjestillställning», skall gälla icke blott städerna och stadsliknande samhällen utan även den egentliga landsbygden. Medan bestämmelser nu äro meddelade beträffande allenast sådana nöjestillställningar, till vilka allmänheten har tillträde, omfattar förslaget jämväl nöjestillställning, »till vilken tillträde erhålles på grund av medlemskap i förening, klubb eller annan liknande sammanslutning, däri rätten till inträde utan särskild individuell prövning står öppen för allmänheten eller för viss grupp av personer». Vidare upptager förordningen stadgande om kommunalt veto mot nöjestillställningar. Där föreskrives nämligen, att om vederbörande kommun genom laga kraft ägande beslut bestämt, att alla eller visst eller vissa slag av tillställningar, som i förordningen avses, icke må yrkesmässigt, eller eljest på ett mera stadigvarande sätt anordnade, inom kommunen förekomma, tillåtelse till sådan tillställning ej må av polismyndigheten meddelas. Slutligen är bötesmaximum för överträdelse av de i förordningen meddelade föreskrifterna 500 kronor, under det att straffet i ordningsstadgan för rikets städer är högst 100 kronors böter.

I motiveringen till motionärernas i andra hand gjorda hemställan om skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t anföres, att skrivelsen skulle avse »såväl dansen som möjligen vissa andra nöjestillställningar, särskilt biografförevisningar, rörande vilka en skärpt kontroll kan befinnas erforderlig».

Det i förevarande motioner väckta spörsmålet var i viss mån föremål för riksdagens prövning i fjol. I likalydande motioner, nr 125 i första kammaren av herr *Leander m. fl.* och nr 73 i andra kammaren av herr *Pehrsson* i Göteborg med flera instämmanden, hade nämligen hemställts, att riksdagen ville besluta att anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att de nöjestillställningar, som anordnas av enskilda föreningar eller klubbar, men som i verkligheten äro av offentlig art, måtte komma att falla under samma bestämmelser, som gälla för andra liknande offentliga tillställningar.

I motiveringen till motionerna erinras om de ovan omförmälda bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer samt förordningarna angående biografföreställningar och nöjesskatt. Vidare anföres, att dessa bestämmelser börjat att bliva i avsevärd mån illusoriska och kringgås öppet samt att nöjestillställningar undandragas polismyndighets uppsikt, förbjudna filmer uppföras och kommunerna gå förlustiga nöjesskatterna. Såsom exempel å uppförandet av förbjuden film anfördes den av föreningen »Arbetarekultur» anordnade förevisningen av filmen *Potemkin*.

Motionerna hänvisades till respektive kammars andra tillfälliga utskott. Andra kammarens utskott inhämtade yttranden i ärendet från *statens biografbyrå*, *överståthållarämbetet för polisärenden*, som hörde *polismästaren* i Stockholm, *poliskammaren i Göteborg*, *barnvårdsnämnden i Stockholm*, som hörde *kyrkliga socialrådet i Stockholm* och *stiftelsen Unga kvinnors värn*, *barnvårdsnämnden i Göteborg* samt *Arbetarnas Bildningsförbund*. Dessa yttranden har utskottet ansett sig böra såsom bilagor foga vid nu förevarande utlåtande.

Likartad
fråga för
1927 och 1928
års riksdagar.
1927 års riksdag.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, som fick taga del av nämnda yttranden, anförde i utlåtande nr 5:

Av den utredning, som förebragts i detta ärende, framgår, enligt utskottets mening, att beträffande filmen det förhållandet när som helst kan inträffa, att gällande förordning om censur de facto upphäves genom anlitande av samma utvägar som i det i motionen omnämnda fallet Potemkin. Utan att i övrigt ingå på detta speciella fall, anser utskottet dock, att det exempel, som härigenom givits på hur relativt lätt det är att under nuvarande förhållanden sätta den samhälleliga filmkontrollen ur spelet, är värt att uppmärksammas. Man behöver icke överdriva farorna i denna möjlighet för att anse det orimligt, att samhället utan vidare skulle finna sig i att gällande lag på detta område faktiskt blir betydelselös. *Om och hur* statsmakterna böra reagera inför detta, må bli en fråga, som aktualiseras, sedan en auktoritativ undersökning blivit verkställd. Att man här rör sig på ett område, där all möjlig hänsyn måste tagas till de stora värden, som finnas inneslutna i en föreningsrätt, vilken med fog kan åberopas av lojala sammanslutningar såsom skydd mot obehörigt övervakande, står utom all diskussion. Det må emellertid ankomma på den undersökning, som utskottet förutsätter blir verkställd, att med beaktande av detta söka nå målet.

Vad beträffar de i motionen omnämnda dansklubbarna, är för utskottet samma resonemang som i det föregående avgörande. Det torde nämligen vara ovedersägligt, att det florerar ett ganska intensivt nöjesliv, vilket faktiskt är offentligt, men som genom att skydda sig med en florstunn mask av klubbverksamhet lyckas undandraga sig den kontroll, vilken lagstiftningen förutsätter skall gälla alla i realiteten offentliga nöjestillställningar. Även i detta fall sättes alltså såväl lagens avsikt som bokstav i hög grad ur kraft. När utskottet i konsekvens med sin i det föregående uttalade mening anser, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet av riksdagen bör fästas på detta förhållande, vill utskottet samtidigt kraftigt betona betydelsen av att det lojala föreningslivets rättigheter alltjämt värnas.

Då man emellertid, som i det föregående anförts, här rör sig på ett synnerligen ömtåligt lagstiftningsområde och frågan måste prövas med hänsyn till många viktiga intressen, kan utskottet icke förorda andra åtgärder än en utredning, vars resultat i sinom tid må av riksdagen prövas.

Med åberopande av vad sålunda anförts föreslog utskottet, att första kammaren för sin del ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om utredning och för riksdagen framlägga förslag rörande de åtgärder, som, utan att kränka de legitima föreningarnas rätt, kunna vidtagas i syfte att sådana av klubbar och sammanslutningar anordnade förevisningar och nöjestillställningar, som i verkligheten äro av offentlig art, må kunna inordnas under för det offentliga nöjeslivet gällande bestämmelser.

Denna hemställan bifölls av första kammaren utan debatt.

I utlåtande nr 5 instämde andra kammarens andra tillfälliga utskott i första kammarutskottets utlåtande. Andra kammaren beslöt emellertid med 67 röster mot 66 avslå utskottets hemställan. Frågan hade alltså förfallit.

Jämväl i år har sistberörda fråga bragts under riksdagens prövning. I de 1928 års riksdag. likalydande motionerna nr 182 i första kammaren av herr *Leander m. fl.* och nr 210 i andra kammaren av herr *Pehrsson* i Göteborg med flera instämman-

den har nämligen gjorts enahanda hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t som den, vilken föreslogs av de tillfälliga utskotten i fjol. Dessa motioner hava hänvisats till respektive kammars andra tillfälliga utskott, vilka ännu icke avgivit utlåtanden över motionerna.

*Förslag till
ändring av
biograf-för-
ordningen.*

Enligt vad utskottet inhämtat, har föreståndaren för statens biografbyrå med skrivelse den 30 maj 1927 för Kungl. Maj:t framlagt förslag till ändrad lydelse av 1911 års förordning angående biograf-föreställningar. Förslaget innebär bland annat, att biografbilder, som ej godkänts av biografbyrån, icke må förevisas vid enskilda föreställningar, där mer än 50 personer äro närvarande. Sedan utlåtanden avgivits över förslaget, är ärendet nu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet.

I likhet med de tillfälliga utskotten vid 1927 års riksdag anser utskottet angeläget, att de regler, som äro meddelade beträffande nöjeställningar, till vilka allmänheten har tillträde, jämväl komma att omfatta sådana tillställningar, som formellt angivas såsom enskilda men i själva verkét stå öppna för allmänheten. Så till vida är utskottet följaktligen ense med motionärerna. Däremot kan utskottet icke biträda den i motionärernas förslag till förordning i § 1 intagna bestämmelsen i förevarande hänseende. Enligt denna bestämmelse skall avgörandet, huruvida en nöjeställning, som anordnats av en förening och sålunda till formen är enskild, faller under författningen, bero på, om särskild individuell prövning av de inträdessökande i föreningen äger rum eller icke. Bestämmelsen synes emellertid utan större svårighet kunna kringgås, så att tillträdet till en nöjeställning blir i hudsak lika obehindrat som förut. Med hänsyn härtill och då för åvägabringande av ett tillfredsställande förslag givetvis erfordras en allsidig utredning, kan utskottet icke tillstyrka motionärernas i första hand gjorda hemställan utan anser sig böra i anledning av motionärernas alternativa yrkande föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i ämnet.

Vid den undersökning, som enligt utskottets mening sålunda bör komma till stånd i syfte att de i realiteten offentliga men såsom enskilda framträdande nöjeställningarna bliva reglerade, måste noga beaktas, att något ingripande i föreningsrätten, som skulle drabba det lojala föreningslivet, icke vidtages. Denna synpunkt har framhävts såväl i förevarande motioner som i de ovan nämnda av herr Leander m. fl. och herr Pehrsson i Göteborg åren 1927 och 1928 väckta motionerna och i de tillfälliga utskottens utlåtanden förra året. Tydligt möta vissa svårigheter att avfatta erforderliga bestämmelser så, att de å ena sidan komma att gälla sådana av föreningar anordnade tillställningar, som allenast formellt äro enskilda, men å andra sidan lämna föreningarnas rättigheter beträffande även i verkligheten enskilda sammankomster oförkränkta. Måhända kan det befinnas möjligt att vinna en lösning av frågan genom att till bestämmelser om nöjeställningar, till vilka allmänheten har tillträde, foga ett stadgande, att dessa bestämmelser skola gälla även sådana till-

ställningar, som beträffande rätten till tillträde uppenbarligen äro att likställa med offentliga. Genom ett dylikt stadgande synes mera flagrant kringgående av föreskrifterna om offentliga tillställningar kunna förhindras, samtidigt som avfattningen tydligt torde utmärka stadgandets karaktär av undantagsbestämmelse.

Att de föreskrifter, som äro påkallade av behovet att reglera jämväl de under föreningens form framträdande offentliga tillställningarna, icke böra, såsom i det av motionärerna framlagda förslaget till förordning skett, begränsas till danstillställningar och med dessa jämförliga nöjestillställningar synes utskottet tydligt. Motionärerna hava ock själva, på sätt förut erinrats, i motiveringen till sitt alternativa yrkande om skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t anfört, att skrivelsen skulle avse »såväl dansen som möjligen vissa andra nöjestillställningar, särskilt biografförevisningar, rörande vilka en skärpt kontroll kan befinnas erforderlig».

Huruvida, såsom i motionerna påyrkas, bestämmelser angående nöjestillställningar böra i större utsträckning än vad nu är fallet gälla den egentliga landsbygden, synes utskottet tveksamt. Vid den undersökning, som utskottet förordar, lärer emellertid denna fråga bliva föremål för uppmärksamhet.

I det framlagda förslaget till förordning finnes, såsom nämnts, upptagen bestämmelse om kommunalt veto mot de i förordningen avsedda nöjestillställningarna. Med hänsyn till de betänkligheter, som äro förenade med ett dylikt vittgående ingrepp, kan utskottet icke biträda motionärernas förslag härutinnan.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de av utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta utreda, i vilken omfattning och på vad sätt nu gällande bestämmelser om nöjestillställningar må utvidgas, såsom i motionerna ifrågasatts, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Stockholm den 23 mars 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Klefbeck, Larson* i Lerdala, *Borell, Julin, Georg Dahl**, *Bissmark* och *Gustafsson* i Benestad;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *af Ekenstam, Lindley, Leo, Karlsson* i Vätö, *Johanson* i Huskvarna, *Olsson* i Rimforsa och *Persson* i Trängen.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Åkerman, Klefbeck, Julin, Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Leo* och *Karlsson* i Vätö, vilka anför:

»Enligt vår mening är föreningsrätten av så högt värde, att man icke utan tvingande skäl bör vidtaga åtgärder, som kunna leda till intrång i denna rätt. De skäl, som nu åberopats till stöd för den i motionerna begärda lagstiftningen, kunna vi icke tillmäta sådan betydelse, att vi velat tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t.

I främsta rummet synas motionärerna hava åsyftat, att vissa av klubbar och föreningar anordnade danstillställningar skola inordnas under de föreskrifter, som gälla offentliga sammankomster. I anledning härav vilja vi erinra om poliskammarens i Göteborg förra året avgivna yttrande över då väckt motion, vilket yttrande återfinnes i förevarande utlåtande s. 13 ff. Poliskammaren upplyser däri, att vid Göteborgs polisverk påginge utredning rörande de inom staden befintliga föreningar eller klubbar, som anordnat dans, samt förklarar, att kammaren förväntade sig, att genom den pågående utredningen och i följd därav vidtagna åtgärder de huvudsakliga olägenheterna av dansklubbarnas verksamhet skola kunna stävjas, i den mån så kan ske genom ingripande från ordnings- och hälsovårdsmyndigheternas sida. Det synes oss tydligt, att därest man i denna stad anser sig kunna utan förändrade bestämmelser komma till rätta med olägenheterna vid berörda danstillställningar, förhållandet bör vara enahanda å andra orter. Att de faror i sedligt hänseende, som kunna hota ungdomen vid dessa danstillställningar, jämväl äro tillfinnandes vid de offentliga tillställningarna, är uppenbart, liksom ock att dessa faror ej kunna avlägsnas genom de åtgärder, varom nu är fråga.

Motionärerna vilja vidare, att de bestämmelser, som äro meddelade i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer och således gälla blott städer och stadsläkande samhällen, skola utsträckas att avse även den egentliga landsbygden. Såsom i utskottets utlåtande närmare omförmäles, kan emellertid nämnda paragraf i ordningsstadgan erhålla tillämpning å visst område invid eller i närheten av stad, och vidare kan vad i paragrafen föreskrives om maskerad, bal m. m. komma att gälla »annat område å landet än förut nämnts». Med hänsyn till de vidsträckta möjligheter, som sålunda redan nu finnas, att reglera det offentliga nöjeslivet å landsbygden, lär någon åtgärd i enlighet med vad motionärerna i detta avseende yrkat icke vara erforderlig.

I anledning av motionärernas uttalande om behovet av kontrollföreskrifter i fråga om biografförevisningar, vilja vi slutligen erinra, att denna fråga redan bragts under Kungl. Maj:ts prövning genom den i utskottets utlåtande omförmälda framställningen av föreståndaren för statens biografbyrå. Det lär förty icke vara nödigt, att riksdagen med hänsyn till det behov av bestämmelser, som härutinnan må förefinnas, avlåter någon skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Bil. 1.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Med anledning av utskottets hemställan till herr statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet den 11 februari 1927 anbefalld att yttra sig över av herr Pehrsson i Göteborg i andra kammaren väckt motion (nr 73) angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar, får statens biografbyrå härmed anföra följande.

Ehuru motionen åsyftar tillställningar av mångahanda slag, lär det få anses ligga i sakens natur, att byrån inskränker sig till att yttra sig om *filmförevisningar* under sådana omständigheter, som i motionen omförmålas.

Givetvis måste byrån anse det vara ett flagrant missförhållande, att dess beslut skola kunna kringgås på det sätt, som i mycket stor utsträckning kommit till synes i fråga om filmen »Pansarkryssaren Potemkin». I Stockholm torde denna för offentlig förevisning i Sverige förbjudna film ha visats för 5- å 6,000 personer, vilka inskrivit sig såsom medlemmar i föreningen Arbetarekultur, som arrangerade förevisandet av filmen, och vilka för detta ändamål erlagt en årsavgift av 50 öre pr person. Vid filmförevisningarna upptogs, enligt polisrapporten, särskilt entréavgift av 1 krona. I Göteborg, där en förening med samma namn anordnade förevisningar av samma film, synes åskådareantalet likaledes ha varit mycket stort. Årsavgiften för medlemskapet utgjorde där endast 25 öre och gällde vid ifrågavarande tillfällen även såsom inträdesavgift. Föreningen i Göteborg hade, enligt av Göteborgspolisen verkställd undersökning, bildats redan innan »Potemkin» uppfördes, men, heter det i polisrapporten, »sedan det några dagar före tillställningarna härstädes blivit känt, att föreningen skulle anordna dessa, hade omkring 1,500 personer, huvudsakligast anhöriga och arbetskamrater till förutvarande medlemmar, anmält sig till och fått inträde i föreningen, vars medlemsantal nu (den 25 november 1926) uppginge till något över 4,000, som alla vore antecknade i dess medlemsmatrikel». På ett flertal andra platser i landet ha under liknande förhållanden förevisningar av Potemkinfilmen anordnats. I regel synas föreställningarna ha varit annonserade i dagspressen.

Det må tilläggas, att i Stockholm i februari i år under snarlika omständigheter visats en annan längre film, »Dödens vik», vilken alls icke varit föremål för statens biografbyrås granskning.

Att dylik massförevisning av ogranskad eller för offentligt framförande förbjuden film icke kan med jämnmot ses av det svenska biograffacket, säger sig självt. Ett fortsättande på den inslagna vägen ligger, i synnerhet i händelse anhängiggjorda åtal resultera i friande överrättsdomar, full väl inom sannolikhetens gränser och skulle då kunna komma att innebära, att just de av statens biografbyrå förbjudna filmerna skulle, till de lojala biografägarnas ekonomiska skada, bli de största slagnumren i kampen om publiktillströmningen. Ej minst i betraktande av de skatteförhållanden, som i motionen påpekas, är denna möjlighet förtjänt av att noggrant tagas i betraktande.

Om en förening med tusentals medlemmar skall för dessa få utan lagliga hinder arrangera dylika förevisningar av för offentligheten förbjuden film, synes å ena sidan intet hinder möta för att varje svensk medborgare, som förfogar över en tjugofemöring — eller varför icke lika väl över en tioöring eller en femöring — ansluter sig till en dylik förening, och å andra sidan den av motionären framhållna möjligheten vara fullt rimlig, att dylika föreningar kunna bildas i uteslutande syfte att förevisa av statens biografbyrå förbjudna filmer. Att, därest sakerna skulle utveckla sig blott någorlunda efter dylika riktlinjer, alldeles ohållbara förhållanden skulle inträda, torde ej behöva närmare utvecklas. Ehuru det är visst, att en publik med vissa högre omdömes- och bildningskvalifikationer mycket väl kan tåla att se åtskillig film, som blir för offentliga förevisningar förbjuden, är det å andra sidan uppenbart, att i fråga om en icke sålunda kvalificerad publik för den andliga folkhälsan skadliga filmer förbli precis lika skadliga, vare sig de föreställningar, under vilka de visas, formellt ha karaktär av offentliga eller enskilda sådana. Det finns — för att anföra blott ett enda exempel — ej så få omsorgsfullt och med ohygglig realism utarbetade filmer, som i de ruskigaste detaljer framställa veneriska sjukdomar. En dylik film kan på goda grunder vara förbjuden för vanliga offentliga föreställningar. Den kan naturligtvis utan fara för åskådarna uppspelas inför t. ex. Svenska läkaresällskapet vid en dess sammankomst, men vid en »enskild» föreställning, anordnad av en efter mera tillfälliga grunder hop-samlad publik på tusentals personer, skulle den utan minsta tvivel medföra alldeles samma menliga, nervskakande verkningar, som om den uppfördes offentligen. Detta i synnerhet, om bland åskådarna befunno sig t. ex. unga flickor. Ty vad hindrar, att så kunde vara fallet? Eller vad hindrar, att även barn medföras till förbjudna filmer av det ena eller andra slaget, vilka kunna komma att visas vid »enskilda» massförevisningar?

Statens biografbyrå måste, med hänsyn till vad ovan anförts, till fullo vits-orda behovet av åtgärder mot »enskild» massförevisning av förbjudna filmer.

Då det emellertid gäller att finna rätta formen för lagändring i förevarande avseende, är det önskligt, att barnet icke må utkastas med badvattnet. Huruvida en sådan ändring av § 13 i ordningsstadgan för rikets städer, som motionären ifrågasätter, i andra avseenden må befinnas påkallad, anser sig byrån, såsom ovan sagts, icke här ha att bedöma. För sådan eventualitet skulle ifrågavarande paragraf förmodligen erhålla ett tillägg, vari även filmförevisningar kunde omnämnas. Men det synes byrån, att i fråga om filmförevisningar denna väg borde beträdas endast i det fall, att rättelse av missförhållandena icke på annat sätt anses kunna vinnas. Ty utan tvivel skulle rätt mycket onödigt besvär kunna vållas såväl enskilda som polismyndigheterna därigenom, att massor av mestadels harmlösa filmförevisningar vid legitima föreningars och klubbars sammanträden och samkväm måste på förhand anmälas för polisen. Enligt byråns åsikt vore det, vad filmförevisningarna beträffar, vida enklare och mera tilltalande att helt enkelt i biografförordningen föreskriva, att all film, som visas vid enskilda föreställningar, vilka bevistas av mer än ett visst fixerat antal personer, måste vara godkänd av statens biografbyrå. För att en dylik bestämmelse skall bli effektiv, måste då åskådareantalet sättas ganska lågt, högst till 50 personer. Följande förslagsformulering göres härmed. I kungl. förordningen den 22 juni 1911 erhåller mom. 1 i § 4 följande utvidgade lydelse:

»Vid föreställning, som avses i § 1, liksom även vid föreställning, som är att anse såsom enskild, men vid vilken mer än femtio personer äro närvarande, må ej förevisas bilder, såvida de icke dessförinnan blivit efter verkställd granskning godkända i den ordning här nedan sägs.»

Härmed skulle i förevarande avseende med all sannolikhet den åsyftade effekten, åtminstone i allt väsentligt, uppnås, men för ändamålet behöfve endast ett minimum av tvång tillgripas. Det är nämligen att märka, att jämlikt förordningens § 13 Konungen på ansökan meddelar befrielse från förordningens tillämpning, och att dylik dispens torde kunna, för viss tid eller tills vidare, komma de föreningar till godo, vilka kunde hava olägenhet av den ovan föreslagna bestämmelsen, och om vilkas lojala syften tvivel icke kunde råda. Filmförevisning i sammanhang med föreläsning vid läroanstalt är i § 13 redan nu undantagen från den allmänna kontrollen.

Då det från något håll, dock icke i här förevarande sammanhang, gjorts gällande, att rätten att »enskilt» förevisa förbjuden film skulle utgöra ett behöfligt korrektiv gentemot misstag från statens biografbyrås sida vid filmbedömningen, torde denna rätt få anses tillbörligt tillgodosedd genom möjligheten att förevisa filmen för femtio omdömesgilla personer åt gången. För övrigt äger ju den, som får en film förbjuden, klagorätt hos Kungl. Maj:t, vilket måhända i och för sig får anses vara korrektiv nog mot eventuella misstag; och vad den i utlandet bosatte filmaffärsman beträffar, som å statens biografbyrå lät granska »Pansarkryssaren Potemkin», erhöi han efter förbudet uttryckligen hänvisning till denna redan förut av honom väl kända besvärsmått, men förklarade att han icke fann skäl att begagna sig därav.

Stockholm den 9 mars 1927.

GUNNAR BJURMAN.

Gösta Montelin.

Marie Louise Gagner.

J. Billström.

Bil. 2.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt överståthållarämbetet för polisärenden att till Eder avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion (nr 73) angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar, får överståthållarämbetet härmed åberopa innehållet i bifogade av polismästaren avgivna yttrande.

Stockholm den 10 mars 1927.

CARL HEDERSTIERNA.

Robert Sällberg.

Yttrande

över en i riksdagens andra kammare väckt motion, nr 73, angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar.

I motionen erinras att de författningsbestämmelser, som avse att reglera det offentliga nöjeslivet, öppet kringgås genom bildande av föreningar eller klubbar, för vilkas medlemmar anordnas tillställningar, som under sken av enskild karaktär dock i verkligheten äro offentliga. Tillställningarna undandragas

härigenom polismyndighets uppsikt, förbjudna filmer uppföras och kommunerna gå förlustiga nöjesskatten.

I Stockholm har sedan någon tid tillbaka förekommit ett stort antal tillställningar, vilka kunna hänföras till det slag, som åsyftas i motionen. Både biograföfvisningar samt dans- och cirkustillställningar (*yrkesböxning*) hava anordnats under dylika former. Medlemskap i en för sådant ändamål bildad förening vinnes genom erläggande av en obetydlig avgift och i övrigt utan andra formaliteter än anmälan av den betalandes namn. Avgiften är icke något annat än en del av biljettpriset, och föreningen, som praktiskt taget är tillgänglig för vem som helst, har icke något annat ändamål än att möjliggöra tillställningarnas anordnande för allmänheten utan tillstånd. Allmänheten har således i verkligheten, ehuru formellt på indirekt väg, fått tillträde till dessa föreställningar.

Det kan ju synas underligt, att sådant kan få fortgå utan någon påföljd, men det har visat sig, att myndigheterna stå maktlösa. I upprepade fall, då åtal anstälts, har detsamma ogillats, när det icke kunnat visas annat än att tillställningen anordnats endast för medlemmar av den ifrågavarande föreningen. Sådant avgörande har förekommit även i högre instans med den naturliga påföljden, att det illojala tillvägagångssättet fått ökad användning. De stora lokalerna i Cirkus och Auditorium kunna vara fullsatta med »föreningsmedlemmar», som åskåda föreställningarna. Det har visat sig, att sådana föreningar kunna få tusentals medlemmar, vilkas enda uppgift i denna egenskap är att lösa biljetter till tillställningarna.

Det är tydligt, att på den sålunda inslagna vägen kunna väntas många efterföljare, särskilt som den erbjuder stora vinstmöjligheter för arrangörerna. Den förbjudna frukten är begärlig, och sensationella saker hava alltid sin publik. I något främmande land lär tillverkning av pornografiska filmer ha blivit en lönande affär, och det är väl icke uteslutet, att den öppnade friheten från censur i vårt land kan fresta till införskaffande av även dylika filmalster. Man kan ju också tänka sig en förening med den allmänna uppgiften att möjliggöra öfvisning av förbjudna eller censurerade filmer av allehanda slag. Ett sådant företag skulle framgångsrikt kunna konkurrera med andra biografier icke endast genom sina program utan tack vare friheten från nöjesskatten även med lägre avgifter.

Det sista försöket här i Stockholm att genom åtal vinna rättelse i nämnda missförhållande gällde nyligen anordnade filmöfvisningar å Auditorium, tillgängliga för »medlemmar av föreningen Arbetarekultur». Där öfvisades en film med ämne från ryska revolutionen, kallad Potemkin, vars öfvisande vid offentliga föreställningar förbjudits av statens biografbyrå. I november förra året gavs tre sådana föreställningar för tillhoppa omkring 4,000 åskådare.

En förening med namnet Arbetarekultur lär ha funnits för åtskilliga år sedan men därefter legat nere. Denna förening eller rättare sagt dess namn utnyttjades nu för berörda ändamål, och de många nya »medlemmar» den erhöll i detta sammanhang hade uppenbarligen icke någon annan uppgift än att vara åskådare vid ifrågavarande öfvisningar.

Nyssnämnda åtal blev emellertid av polisdomstolen ogillat med den motiveringen, att föreställningarna icke finge anses hava varit offentliga. Att vinna en avgörande ändring i de anmärkta förhållandena genom åtal är tydligen icke möjligt. Även om ett dylikt åtal skulle komma att bifallas av hovrätten eller högsta domstolen, så är det dock tvivelaktigt, om därigenom skulle kunna erhållas ett prejudikat av erforderlig räckvidd. Utgången i ett visst fall kan vara beroende av särskilda omständigheter och i ett annat i det väsentliga liknande fall komme utslaget kanske att gå i annan riktning.

Det är därför enligt min mening nödvändigt att rättelse åstadkommes ge-

nom lagstiftningen. Vår framskridna kultur kräver till skydd särskilt för det uppväxande släktet en effektiv kontroll över det offentliga nöjeslivet, och det är högst angeläget, att gränserna mellan privatlivet och det offentliga livet i författningarna uppdragas tydligare än som skett genom de nuvarande uttryckssätten, så att kontrollen får erforderlig och åsyftad omfattning. Jag är icke beredd att nu närmare uttala mig i frågan, huru författningsändringarna böra åstadkommas, men det synes vara uppenbart, att en betydande gränsförskjutning i nämnda hänseende kan genomföras utan något intrång på sådana sällskap och föreningar eller andra sammanslutningar, som med skäl kunna göra anspråk på att anses hänförliga till privatlivet.

Stockholm den 7 mars 1927.

G. HÄRLEMAN.

Bil. 3.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Med överlämnande av ett tryckt exemplar av en inom andra kammaren väckt motion, nr 73, angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar har Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet i remiss den 23 februari 1927 anbefallt poliskammaren att över motionen avgiva yttrande till utskottet.

Med anledning därav får poliskammaren anföra följande:

Den 20 och 21 november samt den 6 och 7 december 1926 förevisades å cirkuslokalen Lorensberg i Göteborg filmen »Pansarkryssaren Potemkin», vilken film enligt meddelande från föreståndaren för statens biografbyrå undergått granskning av byrån och därvid förbjudits för offentlig förevisning i Sverige. En avskrift av de vid föreställningarna tillhandahållna programmen bifogas. Förevisningarna anordnades av »Föreningen Arbetarkultur», som enligt företedda stadgar har till ändamål att bland arbetarna åstadkomma kulturell förströelse dels genom att arrangera föreläsningar, teater- och musikaftnar och dels genom främjande av amatörteater, startande av sångkörer och dylikt. Såvitt utronas kunde, försåldes inga biljetter till förevisningarna till andra personer än dem, som innehade medlemskort i föreningen, och tillträde till förevisningarna lämnades endast dem, som innehade både medlemskort och inträdesbiljett.

Då förevisningarna sålunda vore att anse såsom icke offentliga, ansåg sig poliskammaren icke kunna ingripa mot deras avhållande eller förordna om åtal mot anordnarna.

Enligt vunen erfarenhet är filmförevisning förbunden med stor risk i eldfarehänseende. Det synes därför, att filmförevisning, som genom allmän tidning, anslag eller annorlunda kungöres, eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt fordras, begäres eller mottages, och till vilken en större tillströmning av åskådare sålunda kan förväntas, aldrig borde få äga rum, utan att polismyndigheten därtill lämnat tillstånd och kommit i tillfälle att meddela erforderliga ordnings- och säkerhetsföreskrifter.

Därest ett sådant stadgande anses för vittgående, torde dock i säkerhetens intresse och till undvikande av att det med biografcensuren avsedda ändamålet eluderas böra stadgas, att biografbilder, som vid verkställd granskning ej blivit godkända för offentlig förevisning, ej heller eljest få förevisas vid föreställning, som genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöres, eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt fordras, begäres eller mottages. Överträdelse torde böra medföra påföljd enligt §§ 8 och 9 i biografförordningen och skyldighet att erlægga nöjesskatt enligt kungl. förordningen den 30 maj 1919.

Huruvida, därest ett sådant stadgande utfärdas, risk kan föreligga för att olämpliga biografbilder, som ej underställts censur, komma att förevisas vid föreställningar, som ej äro att anse som offentliga, kan poliskammaren ej bedöma.

Boxningstävlingar har poliskammaren ansett hänförliga till sådana tillställningar, som enligt bestämmelsen i § 13 punkt 2 av ordningsstadgan för rikets städer ej få äga rum offentligt, utan att tillstånd därtill lämnats. En hela riket omfattande sammanslutning, kallad Svenska boxningsförbundet, har antagit vissa tävlingsregler för boxning. Poliskammaren har vid flera tillfällen lämnat här i staden befintliga boxningsklubbar, anslutna till förbundet, tillstånd att anordna offentliga tävlingar mellan amatörboxare enligt nämnda regler. Vid dessa tävlingar har ordningen aldrig blivit störd, ej heller har någon anledning förelegat till ingripande med stöd av bestämmelserna i punkterna 5 och 6 i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer.

Vid olika tillfällen har förfrågan gjorts hos undertecknad, polismästare, huruvida ansökan om tillstånd till anordnande av offentlig boxningstävling mellan professionella boxare komme att bifallas, vilka förfrågningar alltid nekande besvarats. I ett fall har formlig ansökan om tillstånd till sådan tillställning ingivits till poliskammaren, vilken ansökan blev av poliskammaren avslagen. Besvär anfördes ej över poliskammarens beslut.

Tävling mellan professionella boxare har vid ett par tillfällen härstädes anordnats, därvid tillträde lämnades endast för medlemmarna i **en förening**.

Poliskammaren har föranletts att vägra anordnandet av offentlig boxningstävling mellan professionella boxare av den anledning, att olägenheter i ordningshänseende kunna befaras på grund av den med sådana tillställningar förbundna reklamen och sensationen. Dessa tillställningar, som hava till ändamål att förskaffa anordnare och uppträdande så stor inkomst som möjligt och ofta givas karaktär av revanchematcher mellan boxare, vilka förut tävlat med varandra, torde vara av ringa idrottsligt intresse, i synnerhet som det ej torde vara utslutet att professionella boxare för att få anledning till anordnande av ytterligare revanchematcher på förhand avtala, huru tävlingen skall utfalla och därefter rätta sitt uppträdande.

På grund av dessa skäl synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke förbud borde stadgas mot anordnande av offentlig boxningstävling mellan professionella boxare. Ett sådant stadgande torde kunna förbindas med föreskrift, att, därest mellan professionella boxare anordnas icke offentlig tävling, vilken genom allmän tidning eller annorledes kungöres, eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt fordras, begäres eller emottages, anordnare är skyldig erlægga nöjesskatt.

Sedan någon tid tillbaka pågår vid Göteborgs polisverk utredning rörande de inom staden befintliga föreningar eller klubbar, som anordnat dans. Utredningen avser, huruvida de olika sammanslutningarna haft styrelse, stadgar, medlemsförteckning, huru medlem haft att legitimera sig vid danstillställningarna, huruvida annan än medlem därvid lämnats tillträde, och de därvid erlagda avgifterna m. m. Om det kan ådagaläggas, att andra än medlemmar

i sammanslutningarna mot ersättning lämnats tillträde till tillställningarna, kommer åtal att äga rum mot de personer, som kunna anses ansvariga, för att de utan tillstånd anordnat tillställningarna. Därest anordnarna bliva fällda till ansvar, kan även nöjesskatt av dem uttagas.

Utredningen avser även att ådagalägga, hurudan ordningen varit vid tillställningarna samt beskaffenheten av de använda lokalerna. I de fall, då mindre god ordning varit rådande, synes detta till stor del hava varit beroende därpå, att flera personer lämnats tillträde till lokalerna, än dessa lämpligen borde upplåtas för. I fråga om lokalernas beskaffenhet har i ett flertal fall visat sig, att dessa varit långt ifrån tillfredsställande. Rapporter härom hava avlämnats till stadens hälsovårdsnämnd för den åtgärd, som kunde påkallas med anledning av bestämmelserna i hälsovårdsstadgan § 8 mom. 6. Vid senaste sammanträdet med hälsovårdsnämnden voro ägarna till sex fastigheter, inom vilka danslokaler upplåtits, inkallade inför nämnden och fingo sig förelagt att efter viss tid vid vitespåföljd icke vidare upplåta ifrågavarande lokaler för danstillställningar, försåvitt icke lokalerna blivit så anordnade,

att fullt nöjaktig luftväxling kan ske;

att lätt åtkomliga, väl upplysta klosetter och urinoirer i erforderligt antal stå till förfogande för dem, som besöka lokalen;

att särskilt utrymme finnes för ytterkläder förvarande;

att sanitär olägenhet ej uppstår genom lokalens överfyllnad av människor, utan att varje person, som lämnas tillträde till lokalen, erhåller minst 5 kubikmeters luftvolym; samt

att sanitär olägenhet ej uppstår genom osnygghet, buller eller på annat sätt.

Därest så skulle visa sig erforderligt, torde hälsovårdsnämnden vidtaga åtgärder för att få fastställda särskilda föreskrifter för danslokaler med stöd av § 30 i hälsovårdsstadgan.

Enligt uttalande av ägarna till nämnda fastigheter, inom vilka danslokaler upplåtits, komma fem av lokalerna icke vidare att för sådant ändamål upplåtas, och i den sjätte lokalen komma åtgärder att vidtagas i enlighet med hälsovårdsnämndens föreläggande.

Poliskammaren förväntar sig, att genom den pågående utredningen och i följd därav vidtagna åtgärder de huvudsakliga olägenheterna av dansklubbarnas verksamhet skola kunna stävjas, i den mån så kan ske genom ingripande från ordnings- och hälsovårdsmyndigheternas sida.

Sammanslutningar, som anordna dans, finnas av vitt skild beskaffenhet. Förutom de vanliga dansklubbarna, i vilka i allmänhet endast modern dans idkas, finnas folkdanslag för övning av landskapsdanser, föreningar för idkande av äldre dans, samt sammanslutningar, i vilka vissa sammanträden helt eller delvis ägnas åt dans, såsom idrottssällskap, segelsällskap m. m. Dansskolorna bruka vissa veckodagar anordna s. k. fri dans för sina elever, därvid tillträde lämnas även för deltagarna i föregående kurser.

Det torde vara vanskligt att beträffande s. k. dansklubbar vidtaga sådana åtgärder, som motionen äsyftar, utan att därigenom ingrepp göres mot sammanslutningar, som man ej avsett.

Göteborg i poliskammaren den 4 mars 1927.

MARTIN KJELLIN.

Erik Palmgren.

Avskrift.

P r o g r a m

för Föreningen Arbetar-Kulturs Kulturella afton i Cirkus.

Ämnet till Potemkinfilmen är taget ur ett protokoll, funnet i den kejsarliga marinens arkiv och efter hand bearbetat för filmen efter originalfotografier i Moskvas historiska museum. Konstnärerna, som skapat detta utomordentliga verk, kalla sig helt anspråkslöst: »Medlemmar av konstnärsteatern i Moskva och organisationen för proletkult.»

Bakgrunden till handlingen i Potemkinfilmen är det revolutionära Rysslands kamp mot tsarismens despoti. Den egentliga handlingen är byggd på den historiska händelsen, myteriet på pansarkryssaren Potemkin.

År 1905 gjorde Svarta Havskryssaren »Potemkins» manskap myteri. Direkta orsaken var den att de tvungos att äta soppa kokt på ruttnande kött och krälände av maskar. Skeppsläkaren, helt i händerna på befälet, fixerar genom sin lup de fingerlånga maskarna och förklarar att köttet är alldeles utmärkt. Manskaper gör total matstrejk, en scen visar den tomma matsalen och inspektionsofficerns förbittrade ansikte. Alle man på däck, amiralen vill tala till manskapet. Man glömmar icke lätt det järnhårda paralytiskt orörliga officersansiktet, när amiralen, en god symbol för det tsaristiska Rysslands fruktansvärda kalla ligkiltighet för mänskliga känslor och annat bosch, stiger upp för kajuttrappan. Innan han börjar tala, härskar absolut stillhet. Han talar varken mycket eller länge. »De av er som vilja äta maten träda tillbaka ur ledet, de övriga stå stilla.» Ett rätt stort antal undfallande eller gemena figurer, som voro valda med mycket stor omsorg, betyga sin rojalism, huvudmassan rör varken hand eller fot. Underofficerare och kejsartrogna kasta ett segel över en pluton och göra allt i ordning till arkebusering. Måhända är detta det fruktansvärdaste ögonblicket i filmen, när man ser hur en del av männen under seglet svikta och falla på knä inför de höjda gevären. Men i samma sekund som kommandot fyr bryter ett skri fram över matrosen Korolenkos läppar. Han har svingat sig upp på en kanon och skriker med dånande och ångestfull röst: Bröder skjut icke! Gevären darra, samma kommando, samma förtvivlade skrik, en sviktande sekund och vapnen vändas mot officerarna. En vild strid där officerarna skjutas eller kastas överbord. Korolenko faller. Jublande och i full flaggskrud anlöper »Potemkin» Odessas redd, hundratals små lätta farkoster lastade med livsmedel av alla slag flyga dem till mötes, medan skeppsslupen för ned sänkt flagg Korolenkos lik i land, och folket i hamnen, tras- och halvproletärer och en och annan borgare, håller vaka vid hans stoft där det ligger under uppspänd segelduk med händerna knäppa kring det tända vaxljuset. Men med den gryende dagen komma kosackerna, deras tunna linje, som maskinmässigt höjer och sänker gevären till eld och omladdning, skrider obevekligt som ödet från terrass till terrass, man ser till slut endast skuggorna av den marscherande raden och människorna som tumla och stappla om varandra i panisk och fåfång flykt. Aldrig kan man glömma den kvinnas förtvivlade lejoninneanlete, som, när hon ser att flykt är fåfång, tar sitt barn i famnen, marscherar upp mot den skridande linjen och ropar om barmhärtighet, barmhärtighet och faller.

Till svar på massakern öppnar »Potemkin» eld mot guvernörspalatset, gesimser och marmorståt splittras som porslin under kryssarens kanoner, men redan är den övriga Svartahavseskadern under väg, »Potemkin» måste ut att möta dem, att undkomma är otänkbart, och för full fart länsa upprorsmännen

mot sitt öde. Musiken illusionerar maskinens stamp, manometern svänger upp till hundra, kommandot klart till skott är givet och männen vid kanonerna ofamna varandra hastigt en sista gång. Men under tiden flaggar från »Potemkins» master i grella färger: »bröder, skjut icke, förenen er med oss». Och se, den oerhörda spänningen utlöses i en suck av lättnad, när »Potemkin» bejublad och oskadd gör sin triumffärd mitt igenom den tsaristiska eskadern för att slutligen efter ensamma men säkert »stolta» färder på Svarta Havets väldiga spegel, interneras i rumänsk hamn.

Rätt avskrivet betygar:

Göteborg i poliskammaren den 2 mars 1927.

Ex officio:

Erik Palmgren.

Bil. 4.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

I skrivelse till Stockholms stads barnavårdsnämnd den 11 februari 1927 har utskottet anhållit om barnavårdsnämndens yttrande över en i andra kammaren av herr Pehrsson i Göteborg väckt motion, nr 73, angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga nöjeställningar.

Barnavårdsnämnden får med anledning härav anföra följande.

I motionen anföres, att barnavårdsnämnderna i rikets båda största städer torde hava erfarenheter av vådan av i motionen omnämnda dansklubbar för särskilt de unga flickorna.

Barnavårdsnämnden har med anledning härav anmodat tvenne i samarbete med nämnden stående institutioner på den förebyggande ungdomsvårdens område, nämligen kyrkliga socialrådet för Stockholm och stiftelsen Unge kvinnors värn att delgiva nämnden sina erfarenheter angående de förhållanden, om vilka i motionen är fråga; och får nämnden härmed i bestyrkt avskrift överlämna av socialrådet och nämndens stiftelses styrelse avgivna yttranden.

Vidare har på nämndens föransökt verkställt undersökning vid stadens folkskolor och fortsättningsskolor för utrönande av huruvida bland lärarpersonalen och de äldre lärjungarna förekomme kännedom om tillvaron av dylika dansklubbar ävensom huruvida lärjungar plägade besöka sådana klubbar.

Av den sålunda verkställda utredningen ävensom av vad nämnden från annat tillförlitligt håll inhämtat synes framgå, att enskilda dansklubbar i egentlig mening icke vunnit större utbredning inom huvudstaden, men väl att av olika för andra ändamål bildade sammanslutningar anordnas enskilda dansställningar, i vissa fall på regelbundna tider och i samma lokaler, att även ungdom i skolåldern besöker ifrågavarande tillställningar, att särskilt bland flickorna många varit påfallande unga, att bland ynglingarna en del varit märkbart påverkade av rusdrycker, samt att de hygieniska förhållandena i flera lokaler äro otillfredsställande. Avgifterna för inträde eller medlemskap, »passiv medlem utan rösträtt» såsom det vanligen heter, synes växla mellan

en och två kronor per gång och torde med hänsyn till den merendels stora frekvensen och de antagligen jämförelsevis låga omkostnaderna i allmänhet tillföra vederbörande goda inkomster, vilket t. ex. för en förening med dålig ekonomi givetvis är ägnat att innebära en särskild lockelse att på detta sätt bereda sig tillgångar.

Barnavårdsnämnderna hava genom den från och med år 1926 gällande lagen om samhällets barnavård ålagts att taga befattning med vanartad ungdom upp till 18 års ålder. Att detta ställer särskilt stora krav på dessa myndigheter, i synnerhet i de större städerna, är uppenbart. Sälunda har barnavårdsnämnden i Stockholm under år 1926 sett sig nödsakad att för skyddsuffostran omhändertaga ett trettiotal flickor i 15-årsåldern och däröver, de flesta på grund av osedligt levnadssätt. Försöken att tillrättaföra dessa flickor komma att förorsaka det allmänna betydande utgifter. Av utredningen i dessa fall synes framgå, att nöjeslivet i dess nuvarande gestaltning innebär en verklig fara för särskilt den kvinnliga ungdomen. I åtskilliga av de ifrågavarande fallen har det varit påfallande, huru blinda och aningslösa flickornas föräldrar stått inför det, som deras döttrar varit med om. Över huvud torde det kunna sägas, att den äldre generationen, vilken icke känner den sedliga förslappning, som faktiskt råder inom vissa kretsar, är benägen att underskatta de allvarliga faror, som nu till dags hota unga oerfarna flickor särskilt i de stora städerna. Ett nog så tydligt vittnesbörd om dessa faror utgör det förhållandet, att åldern för unga flickors hemfallande åt prostitution är stadd i sjunkande. Samma tydliga tendens till nedgång företer även åldern å ogifta förstföderskor, med vilka barnavårdsnämnden genom barnavårdsmannainstitutionen hava att taga befattning.

Införande av ytterligare kontroll eller meddelande av strängare föreskrifter beträffande offentliga nöjeställningar, särskilt offentlig dans (t. ex. bestämmelse att ungdom under en viss ålder, som ej åtföljes av målsman, icke må lämnas tillträde till dylik tillställning), läser emellertid, enligt vad erfarenheten från andra håll utvisat, med säkerhet komma att medföra ytterligare utveckling av de myndigheternas (polismyndigheten och barnavårdsnämnden) uppsikt undandragna slutna och enskilda, men i verkligheten offentliga nöjeställningarna. Det är därför tydligt, att om man till ungdomens skydd vill söka att åstadkomma ett höjande av det offentliga nöjeslivet, det först måste beredas möjlighet att ingripa mot missförhållanden vid sådana »enskilda» nöjeställningar, om vilka ovan varit fråga. Det synes icke vara försvarligt att låta ungdom, stundom med hjälp av äldre personer, vilkas enda intresse är den rena egennyttan, få anordna vilka nöjeställningar som helst utan varje uppsikt från samhällets sida. Barnavårdsnämnden förbiser visserligen icke, att det verksamaste medlet för motarbetande av dåliga nöjen och höjande av ungdomens smak och kultur är ett understödande av bildande och förädlande förströelser. Detta är emellertid ett arbete på lång sikt och här gäller det för övrigt både att det ena göra och det andra icke låta.

Emellertid är det uppenbart, att då det gäller att lagstifta på nöjeslivets område man måste framgå med stor försiktighet för att icke inkräkta på lojala sammanslutningars och enskildas tillhöriga frihet. I möjligaste mån bör också söka undvika att genom själva lagstiftningen skapa situationer, som inbjuda till försök att kringgå densamma. Svårigheterna för åstadkommande av en av motionären önskad legal reglering, berörande ett så viktigt område av de medborgerliga rättigheterna som föreningsfriheten, torde också vara betydande. Motionärens tanke, att ett visst maximiantal för närvarande skulle stadgas för att en tillställning skulle äga karaktär av enskild torde icke erbjuda en tillfredsställande lösning. Varje föreskrift om ett visst antal kommer lätt att verka såsom något godtyckligt. I det större antalet torde ock under vissa

omständigheter med all sannolikhet ligga en viss trygghet mot missförhållanden.

Då mellan de nöjestillställningar, om vilka fråga är, och de offentliga icke föreligger någon reell utan endast en formell skillnad, och samhället, vars plikt det är att söka skydda ungdomen, innan dess omdöme nått sådan mognad och dess karaktär sådan stadga, att den kan taga vara på sig själv, ansett reglerande bestämmelser nödvändiga för de offentliga nöjestillställningarna, torde konsekvensen kräva, att man tillser, huruvida icke dylika bestämmelser kunna införas i fråga om de till namnet enskilda men i verkligheten offentliga nöjestillställningarna. Att uppdraga i sakens egen natur grundade gränslinjer mellan de verkligt enskilda och de blott till namnet enskilda nöjestillställningarna torde ej möta ööverstigliga svårigheter.

På grund av vad sålunda anförts får barnavårdsnämnden, ur de synpunkter nämnden har att företräda, uttala önskvärheten av en lagstiftning, som är ägnad att underlätta barnavårdsnämndernas förebyggande verksamhet, genom möjliggörande av tillsyn från samhällets sida å ifrågavarande, utan kontroll av samhällets myndigheter anordnade, av barn och ungdom frekventerade nöjestillställningar, vilka, enligt vad av det föregående torde framgå, innebära en påtaglig och allvarlig fara i sedligt avseende för den manliga och kvinnliga ungdomen icke minst den senare.

Stockholm den 20 april 1927.

På barnavårdsnämndens vägnar:

OSCAR LARSON.

Birger Löfving.

Till Stockholms stads barnvårdsnämnd.

Anmodat avgiva yttrande över den till barnavårdsnämnden remitterade motionen 73 angående vissa av enskilda föreningar eller klubbar anordnade nöjestillställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar får socialrådet härmed anföra följande:

Ehuru socialrådets erfarenhet på det område, som avses i motionen, är i huvudsak begränsad till den del av nöjeslivet, som representeras av dansklubbarna, vill rådet dock för sin del livligt instämma i motionens syfte även i delar, som avse att förhindra förevisning av förbjudna filmer. Rådet vill t. o. m. sätta i fråga, huruvida icke ett sådant förbud skulle med hänsyn till den redan förefintliga möjligheten att erhålla Kungl. Maj:ts dispens från bestämmelserna i § 4 av gällande biografförordning kunna göras absolut, så att efter skärpning i övrigt av nyssnämnda bestämmelser de av biografcensuren förbjudna filmerna icke utan sådan dispens som nämnts finge förevisas vare sig offentligt eller privat.

Beträffande dansklubbarna vill rådet efter av pålitliga personer företagen undersökning framhålla, att publiken, som frekventerar deras tillställningar, i allmänhet är mycket ung. I åtminstone vissa av dem utgöres majoriteten bland flickorna av 13—14-åringar och bland pojkarna av 17—20-åringar. Tonen är ofta rå, och icke sällan synes den manliga ungdomen vara berörd av spritdrycker. Till klubbarnas nöjestillställningar säljas inträdes- och medlems-

kort. Att klubbarna äro befriade från varje slag av offentlig kontroll medför enligt rådets mening uppenbara och stora sedliga vådor för den ungdom, som i allt större antal drages till klubbarna. Detta bestyrkes också av de flickor, som blivit föremål för rådets räddningsarbete, och vilka i stor utsträckning bekänna, att vad som först dragit dem in i de prostituerades liv och gjort frestelserna för dem övermäktiga var dansen inom vissa klubbar.

På grund av vad sålunda anförts får socialrådet uttala önskvärdheten av att barnavårdsnämnden på det livligaste instämmer i motionens syfte.

Stockholm den 15 mars 1927.

J. Lindskog.

Till Stockholms stads barnvårdsnämnd.

Enär barnavårdsnämnden i skrivelse den 15 febr. anhållit, att styrelsen för stiftelsen »Unga kvinnors värn» måtte uttala sig i anledning av en inom riksdagens andra kammare väckt motion med syfte att de danstillställningar och andra nöjen, vilka anordnats av enskilda föreningar och klubbar men i verkligheten äro av offentlig natur, måtte komma att falla under samma bestämmelser, som gälla för liknande offentliga tillställningar, får styrelsen på grund härav anföra följande:

Styrelsen har sig visserligen bekant, att åtskilliga klubbar av i motionen antydd art finnas i Stockholm och att de genom sin verksamhet kringgå de bestämmelser angående kontroll över offentliga nöjen, som gällande författningar innehålla. Dock saknar styrelsen en mera ingående kännedom om i vilken utsträckning dylika klubbar frekventeras av ungdomen och vilken inverkan de utöva på det sedliga livet. De unga kvinnor, med vilka de i styrelsens tjänst anställda diakonissor kommit i beröring, ha nämligen i allmänhet icke besökt ifrågavarande klubbar utan sökt sin förlustelse på offentliga nöjeslokaler.

Styrelsen kan emellertid icke underlåta att i detta sammanhang påpeka, vilken fruktansvärd fara för det sedliga livet den offentliga dansen innebär. Ett talande vittnesbörd härom innebär den omständighet, att de omkring 150 flickor i åldern 15—17 år, som under förlidet år inför diakonissor erkänt att de prisgivit sin dygd, hava samtliga utan undantag satt detta förhållande i direkt samband med deltagandet i offentlig dans. Den erotiska upphetsning, som dansen medfört, har av flickorna oförbehållsamt uppgivits såsom närmaste orsaken till deras fall. Styrelsen har därför ett synnerligen starkt intryck av, att det sedliga nödläge, som råder bland stora delar av huvudstadens ungdom, ovillkorligen kräver en skärpt lagstiftning på ifrågavarande område.

Stockholm den 16 mars 1927.

Enligt uppdrag
Eskil Andræ,
ordf.

Bil. 5.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Till Göteborgs barnavårdsnämnd har för yttrande remitterats en av herr Pehrsson i Göteborg väckt motion angående vissa av enskilda föeningar eller klubbar anordnade nöjeställningars inordnande under gällande bestämmelser för offentliga tillställningar, och får barnavårdsnämnden i anledning härav anföra följande:

Den ifrågavarande motionen tar sikte på två slags nöjeställningar, som på olika grunder av motionären anses böra bliva föremål för de av honom föreslagna åtgärder, nämligen dels av föreningar eller klubbar anordnade biografställningar, dels dansklubbar. Beträffande den förstnämnda kategorien torde Göteborgs barnavårdsnämnd sakna anledning att uttala sig, då den i detta hänseende icke äger någon erfarenhet att åberopa. Nämndens yttrande torde väl också hava avsett huvudsakligen den andra kategorien, nämligen dansklubbarna, då motionären just vid talet om dessa säger: »barnavårdsnämnderna i rikets båda större städer torde ha erfarenheter av vådan av dessa klubbar för särskilt de unga flickorna.»

Göteborgs barnavårdsnämnd, som i sin nuvarande gestaltning fungerat endast något över ett år, kan givetvis icke till grund för sitt yttrande lägga en rikare erfarenhet. Härför skulle krävas både en längre tids erfarenhet och framför allt en mer ingående kännedom om de olika förhållanden, under vilka vår ungdom uppväxer, än som det varit möjligt för nämnden att på denna korta tid ernå. Men så mycket anser sig dock nämnden kunna säga, att dessa dansklubbar, vilka stå utan all kontroll, innebära för ungdomen och kanske särskilt den kvinnliga stor fara, då både frestelserna och tillfällena till osedligt liv här måste anses vara synnerligen stora. Bristen på offentlig kontroll skulle måhända icke vara så farlig, om kontrollen från föräldrars och målsmäns sida gent emot barnen vore mera effektiv. Men då även denna till stor del saknas, blir helt naturligt resultatet synnerligen dåligt och nämndens erfarenhet är nog sådan, att nämnden för sin del måste instämma i kravet på, att någonting göres för att här skydda de unga.

På *vilket sätt* detta bör ske, därom anser sig nämnden sakna både befogenhet och anledning att yttra sig, men vill dock för sin del instämma i vad motionären i slutet av sin motion yttrar, att denna fråga är grannlaga och att det gäller att utfinna vägar, som, utan att inkräkta på lojala sammanslutningars och enskildas tillbörliga frihet, leda till ett rättande av de missförhållanden, som nämnden anser förefinnas.

Göteborg den 8 april 1927.

På barnavårdsnämndens vägnar:

KARL AHLBERG,
ordförande.

Till andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Över herr Pehrssons i Göteborg motion, nr 73, får Arbetarnas Bildningsförbund, som beretts tillfälle taga del av motionens innehåll och syfte samt att däröver till utskottet avgiva yttrande, anföra följande:

Med stöd av den erfarenhet, som inom vårt förbunds verksamhet och dess föreningsliv förvärvats, har Arbetarnas Bildningsförbunds centralledning vid övervägande av de konsekvenser, vartill en skärpt poliskontroll av föreningslivet eller en begränsning av föreningsrätten skulle kunna leda, icke kannat undgå att i fråga om sådan lagstiftnings inverkan på det fria folkbildningsarbetet hysa allvarliga betänkligheter om och tvivel på gagneligheten och nödvändigheten av den ifrågasatta utredningen och därpå grundad eventuell lagstiftning. Det uti motionen påtalade kringgåendet av gällande bestämmelser om nöjesskatt och polisuppsikt torde antingen vara av så tillfällig art, att en skärpt lagstiftning med anledning härav icke är påkallad eller av sådan beskaffenhet, att endast ett ytterst kraftigt ingripande i föreningsrätten och de enskilda samkvämens ordnande skulle kunna hindra missbruk. Men sådan lagstiftning skulle göra föreningsrätten illusorisk och ställa enskilda sällskaps sammankomster, även fullt legitima sådana, under olidligt tryck.

Vad särskilt frågan om nöjesskatten beträffar, så ligger den ju på ett annat plan. Här möter en skattelagstiftningsfråga, som de kommunala myndigheterna i första hand bestämma över. Både huruvida skatten må upptagas och vilka »tillställningar», som skola befrias. Ett betydande antal kommuner upptaga som bekant ingen nöjesskatt. Om nu, såsom motionären påpekar, nöjesskatteförordningens bestämmelser kringgås *endast i uppenbart syfte att undgå nöjesskatt*, så torde de kommunala organen kunna påtala sådant och vinna rättelse även med den lagstiftning, som vi nu ha. Först när denna väg visat sig ej vara framkomlig, synes ett förtydligande eller tillägg till nöjesskatteförordningen vara av behovet påkallat. Men härför kräves nog ej någon särskild utredningsapparat.

I fråga om de förekommande enskilda danstillställningarna anser man för övrigt på sina håll det vara ett verksammare medel mot sådant, som icke tål offentligheten, att låta dem vara skattefria, såsom ju redan är fallet med den offentlig dansen på våra restauranter. Genom en sådan åtgärd skulle, menar man, de flesta enskilda danssällskapen försvinna och dansen komma fram i offentlighetens ljus. Men anses sådan skattebefrielse vara till gagn, kan den genomföras av de kommunala organen med stöd av nu gällande nöjesskattelag.

Stockholm den 8 mars 1927.

Arbetarnas Bildningsförbunds verkställande utskott

RICKARD SANDLER

ordförande.